

افغان ها قبل از جنگ

سیمای زنده گی مدنی ملت افغان

Ketabton.com

به کوشش مصطفی عمرزی

به نام آفریده کار بی همتا

افغان ها قبل از جنگ

(سیمای زنده گی مدنی ملت افغان)

به کوشش مصطفی عمرزی

مشخصات کتاب

نام: افغان ها قبل از جنگ
(سیمای زنده گی مدنی ملت افغان)

گردآورنده: مصطفی عمرزی

زبان: دری افغانی

تایپ و دیزاین: م.ع

شمار صفحات: ۱۵۶

نوبت چاپ: اول

ناشر: گردآورنده (م.ع)

سال: ۱۳۹۶ ش

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

در این کتاب:

- ۱- افغان ها قبل از جنگ (مقدمه)..... ۱
- ۲- بازار و کار..... ۸
- ۳- مردم..... ۲۶
- ۴- کودکان..... ۳۶
- ۵- زنان و دختران..... ۴۲
- ۶- مُدل ها..... ۶۸
- ۷- نظامی..... ۸۰
- ۸- هنرمندان..... ۸۸
- ۹- آواز خوانان..... ۹۹
- ۱۰- معرفی مصطفی عمرزی..... ۱۵۱

افغان ها قبل از جنگ

(مقدمه)

عدم برآورد نیازهای عمرانی افغانستان، به ویژه از سوی جهان آزاد-غرب، ناگزیری مراجعه‌ی حکومت‌های ملی (قبل از هفت ثور) به اتحاد شوروی را بیشتر کرد. در آن سال‌ها باورهای جمعی که بیشتر با نهضت مترقی جنبش مشروطیت، بسا از مفاهیم مدنی را وارد جامعه‌ی افغانی کرده بودند، حتی به سطح افراد رده‌های بالای دولت، همه را تحریک می‌کردند جهت انکشاف افغانستان، سعی کنند.

حکومت‌های ملی به ویژه تا زمانی که اراده‌ی خرد سیاسی افغانستان (اعلی حضرت شاه محمد ظاهر رح) در کار بود، با وجود ناگزیری مراجعه به شوروی، اما هرگز اجازه ندادند توازن سیاست خارجی افغانستان، چپی شود. بنا بر این، کشور ما با یک دیپلماسی فوق‌العاده از رقابت‌های جنگ سرد استفاده می‌کرد و افزون بر تلاش‌های داخلی عمران، پروژه‌های رفاهی بزرگی را جلب کردند که هرچند قسمت عمده‌ی آن‌ها مربوط اتحاد شوروی می‌شد، غریبان نیز در مواردی که قابل ملاحظه است، سهم گرفته‌اند.

با تحول منفی تنازع خانواده گئی، کودتای ۲۶ سرطان ۱۳۵۲ش واقع می‌شود. این تجربه که بعداً جمهوری خوانده شد، اما با ماهیت سفید، کل بنای قبلی را حفظ می‌کند. منتها آن چه در آن ناگوار بود، عدم کفاف سیاسی شهید محمد داوود دانسته می‌شود.

به همه گان آشکار است که شهید محمد داوود، خرد سیاسی زیادی نداشت. او بیشتر در کسوت یک افغان وطن پرست که در عمران افغانستان، نه فقط مدیر خوب بود، بل با عطش عمل می‌کرد، تا زمانی موفق بود که در سایه‌ی خرد سیاسی پسر کاکایش (شاه) کار می‌کرد.

افغان ها قبل از جنگ / ۲

سقوط سیاسی افغانستان با برهم خوردن توازن سیاست خارجی و شیوه های خشن و انحصاری شهید محمد داوود، بالاخره باعث بربادی می شوند.

با کودتای منحوس هفت ثور، کشور ما در شمار اقمار وابسته به شوروی، نه فقط منزوی، بل درگیر تنازعی شد که سال هاست آرامش افغان ها را سلب کرده است. در جریان بحران، نه فقط شاهد بدترین نوع تعدی بیگانه گان شدیم، بل توجه جهان آزاد- غرب در رقابت برای سوختاندن شوروی، آن قدر برای تندروان مذهبی افغانستان هیمه می آورد که صد چند کمک های آنان به افغانستان قبل از جنگ بود. به خاطر تضعیف شوروی، به هر نام و به هر جناحی کمک می کردند. در این بستر، رشد بنیادگرایی دینی که به ویژه در فرهنگ و گذشته ی اکثریت مردم افغانستان (پشتون ها) سابقه نداشت، بیش از همه این مردم را غرق کرد.

در جریان تنازعات پس از هفت ثور که بالاخره با ارتجاعات سقوی دوم و حکومت ملایان به همراه شد، شدت مصایب به معضل دیگری نیز انجامیده که در بیش از سه دهه، نسلی که در بحران زاده شده در طرد و نفی قبل از هفت ثور به نام چپی و راستی، بیش از همه مستعد استعمال و استعمار بیگانه گان قرار گرفته اند. بدتر از همه، نوع پوشش خبری افغانستان که متأسفانه در جغرافیای واقع در جهان سوم، از عقب نگه داشته گی متاثر می شود، به نوعی به شکننده گی روحی مردم ما منجر شده است.

در اکثر فلم ها و تصاویر تاریخی ای که از سوی خارجیان در افغانستان تهیه شده اند، فوکس دوربین ها به فقر و طبقه ی فقیر که گاه آن را فولکلوریک جلوه داده اند، از کنار گل اقشار و طبقات افغان ها گذشته است. من با تماشای اصرار بعضی گزارش ها و گالری های تصویری قدیمی از افغانستان که اگر خواسته اند زنده گی تاجک را مخابره

افغان ها قبل از جنگ / ۳

کنند، سراغ مستری رفته اند و این قیاس را با کوچی ها در مورد کل پشتون ها و موچی ها در مورد کل هزاره گان پی گرفته اند، متعجب می شوم که در این کار، عمدی در کار نبوده است؟ آیا قرار نبود افغانستان به دام اتحاد شوروی تبدیل شود؟ بنا بر این، برآورد نیازهای مدنی و رفاهی مردم آن برای کشور هایی که می خواستند شوروی را خورد کنند، چه اهمیتی داشته است؟

در سال های پس از سقوط طالبان نیز تباری جهت اغراض سیاسی، مردم ما را شاکمی می سازد که می بینند در عقبه ی بنیادگرایان داعشی و آدمخوران مذهبی، رد امپریالیسم به وضوح دیده می شود.

یک تن از بقایای خراباتی ها(وق) که نمی دانم شاید به خاطر اغراض شخصی باشد، پس از آن که خودش را به تنظیمی ها فروخت و با تنبور و تبله، سقوی دوم را توجیه کرد، پُست کرده بود تا افغانستان در شکل فقر در خوردکننده گی جنگ ها، همانی شود که عمد کمره های خارجی همیشه در حاشیه های زنده گی ما مرض داشته است. حرف در این است که چنین فرهنگی با تبعیت از اغراض بیگانه، به قدری مریض شده که خود به شکست روحی مردم ما کمک می کند.

با وجود تمام بدبختی ها، حکومت و دولت، زنده گی، خوشی، ساز و سرود، مزایای طبیعت، درس و تعلیم، عمران و توجه به اولویت های آن، یک طرف مهم افغانستان باقی مانده است. به ویژه از زمانی که نقش اجتماعی و سیاسی زنان و دختران افغان گسترده شده، کشور ما زیر بدترین فشار ایدئالوژی های وارده، همچنان جلو می رود؛ اما رمز موفقیت در گذشته ای نهفته است که هیچ بیگانه ای دوست ندارد آن را تداعی کند.

با استحکام دوباره ی قدرت سیاسی در افغانستان که مدیون خرد امیر آهنین پنجه(اعلی حضرت عبدالرحمن خان رح) است، در زمینه ی مدنی حاکمیت امیر با خرد(اعلی حضرت حبیب الله خان رح)، جنبش

مشروطیت، حکومت امانی را ودیعه داد. در سلطنت اعلیٰ حضرت شاه امان‌الله (رح)، باز شدن راه زنان و دختران افغان به جامعه، به قدری بنیادی بود که با غایله‌ی شرم آور سکوی اول که خود نتیجه‌ی تضاد ما با امپریالیسم غربی بود، حتی در حکومت تنظیم‌ها هم عقب‌گشت به معنی نفی و طردی که بالاخره در اخوانیسم حکومت ملایان رونما شد، نتوانست افغانستان را به قرون وسطا و فرهنگ‌های منحط خراسانی-فارسی (عقب‌مانده‌گی و جمود فکری) بکشانند.

چنانچه متذکر شدم، نوع عمد در پوشش خبری و رسانه‌ی افغانستان، هنوز هم روان مردم ما را آزار می‌دهد که می‌بینند تصویر زن و دختر افغان، تصویر زنان و دخترانی نیست که نویسنده، شاعر، وزیر، داکتر، نظامی، انجنیر، ورزشکار، متفکر، اندیشمند، سیاستگر و اوصافی دارند که جای آنان در زمینه‌ی مدنی را با گسترده‌گی و تنوع نشان می‌دهد. بلی، در این شکی وجود ندارد که سهم ما از فقر در جغرافیای جهان سوم، مخصوص است؛ اما واقعیت این که تاجکستان پس از استعمار طولانی روسی و شوروی هنوز از عقب‌مانده‌ترین کشورهای دنیاست و در وابسته‌گی شدید شبیه زمان شوروی، چهار میلیون تبعه‌ی آن برای لقمه‌ای نان در روسیه کار می‌کنند، بیش از شصت درصد مردم ترکمنستان، افزون بر پنجاه میلیون پاکستانی که در کنارشان در هندوستان، همه ساله شاهد مرگ و میر بیش از ۵ میلیون تن به اثر گرسنه‌گی اند، «ایرانیستانی»‌ها و «فارسستانی»‌هایی که اگر تیل نفروشند، هشتاد درصد عقب‌مانده‌گی اقتصادی دارند، نمی‌توان به مدینه‌ی فاضله‌ی افغانی فکر کرد. با این وجود با عدم تبیین «رسالت ما چیست؟»، سهم قشر تحصیل کرده نیز در شکست روحی افغان‌ها کم نبوده است.

اگر از خیانت‌های بقایای معلوم الحال ناقلین آسیای میانه بگذریم که در تمام عرصه‌ها، بدتر از کل خاینان تاریخ افغانستان، مصروف انواع

افغان ها قبل از جنگ / ۵

روسی گری استند و با کم وانمودن خدمات حکومت های معاصر افغانستان، با کوچک نمایی، اما به دهل سقوی گری می زنند، افزون بر پوشش عجیب، غیر عادی و عمدی خارجی از افغانستان، ناخود آگاه یا نادانسته خود نیز با تحلیل بیش از حد معضلات و ناگواری ها، به فرهنگی دامن زده ایم که وقتی یک ناقل وطن فروش بی خبر از رونق زنده گی در مناطق پشتون نشین که مکتب و پوهنتون دارند، انتقاد می کند، گناه خود ماست که نتوانسته ایم یا نخواسته ایم مظاهر زنده گی را نشان دهیم.

در تعجب بیش از نوع پوشش خبری - خارجی افغانستان، بارها شاهد بوده ام که وقتی فلم یا تصویری از رونق زنده گی کشور ما پخش می شود، بیش از همه ستیزه جویان قومی از این که می بینند در خطوط اول جنگ در مناطق پشتون نشین، کار، زنده گی، ساز و سرود، درس و تعلیم با رونق عمرانی وجود دارد، غافلگیر می شوند. این غافلگیری شامل حال نسلی نیز می شود که گروهی در نوع تلاش های مذبحانه و جلف بعضی دختران و پسران، سعی می کنند تصویر خوبی از افغانستان، نمایش دهند.

مرحوم ماگه رحمانی که از نواده گان اعلی حضرت امیر عبدالرحمن خان (رح) است و مرحوم کبرا نورزایی، دو تن از آن زنان و دختران افغان، به خصوص از قوم پشتون شمرده می شوند که در دومین جریان نهضت اناث، از حصار چادری، مقنع و بُرَق بیرون می شوند. این دو زن یا دختر افغان با الگویی که ایجاد می کنند، روند حضور اجتماعی بی ریای طبقه ی اناث افغانستان را شتاب می بخشند؛ اما تفاوت آنان با دخترکان و پسرکان جلف کنونی در این است که هر دو بسیار تحصیل کرده، فرهنگی و آرمان گرا بودند. کتاب «پرده نشیان سخنگو»، اثر ماگه رحمانی، ممد خوبی جهت معرفی یک دختر آگاه است. کبرا نورزایی به حد وزارت رسید.

هدفم از ارائه ی این سومین کتاب مستند تصویری، این است تا نشان دهم ما به خاطر تعالی و ثبات روحی، به شدت نیازمند تداعی تاریخ مدنی خویش هستیم.

نسل نوع ما یا نسلی که از جنگ بیرون شده، در تقلائی کاهش فشار ایدیلوژی های وارده، بسیار نیاز دارد به گذشته ای مراجعه کند که در مواجهه با آن، وقتی می بیند در دهه های ۶۰ و ۷۰، زنان و دختران شهری، با وقار و تحصیل کرده ی افغان، همسو با زنان کشور های آزاد، ملبس اند و نقش اجتماعی دارند، تعجب می کنند و می پرسند چه کسانی چادری، مقنع و برقع را برای ما فرهنگ ساخته اند تا در تعفن آن ها در گرمای سیاسی، زنان و دختران ما گند بگیرند تا روند توهین شان به مرز کوتاه فقلی های قرون وسطایی برسد.

در کتاب «افغان ها قبل از جنگ» به زنده گی مدنی ما پرداخته ام. در این نمونه، مردم در اقشار مختلف، نمایی دارند که دلخواه هر افغان متعهد و باورمند به عمران، شگوفایی و پیشرفت است. در ده ها تصویر دلپذیر این مجموعه، افغان هایی را می بینیم که نه چپی اند (الحادی) و نه راستی (اخوانی) و نه هم گدا و فقیر. آنان یک مجموعه ی درگیر کار، فرهنگی و آینده نگر بودند که با درک مزایای قرن بیست، به پیش می رفتند. بهتر است با درک وظیفه ی ما چیست؟ رسالت خویش را با توقعی که از نخبه گان، تحصیل یافته گان و آگاهان ما می رود، ادا کنیم. فرهنگ سازی های مثبت، کمتر از عمل به عمران و آبادانی نیستند. در واقع روحیه ی بلندی افغانی که اعتماد به نفس دارد، بیش از همه او را تشویق می کند به خاطر آرامش های زنده گی تلاش کند. اگر ناگزیر از انتقاد، تنازع و درگیری سیاسی هستیم، حداقل به پاس کرامت انسانی و وجدانی به مسوولیت های نیز تن دهیم که در زمان هجرت در کشور های آزاد، می پذیریم.

افغان ها قبل از جنگ / ۷

لازمه ی نخست رسیدن به مطلوب زنده گی، تامین نیاز های روانی ست. گذشته ی مدنی، آزاد و رسالت مند در برآورد نیاز های روانی، بسیار موثر می باشد.

به هر صورت، اخبار جنگ، فقر، مهاجرت و خشونت با تمام کراهت منظر، اما هنوز هم کل واقعیت های گذشته و زمان حال افغانستان نیستند.

«افغان ها قبل از جنگ»؛ خوب، سالم، آرام، راحت، فرهنگی و مدنی نیز زنده گی می کردند.

مصطفی عمرزی

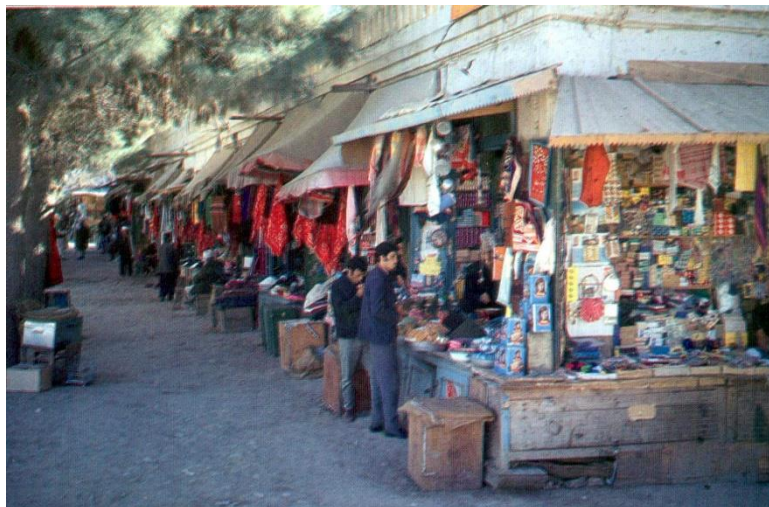
۱۳۹۶ / ۵ / ۶ ش

کابل - افغانستان

بازار و کار

افغان ها قبل از جنگ / ۹

افغان ها قبل از جنگ / ۱۰

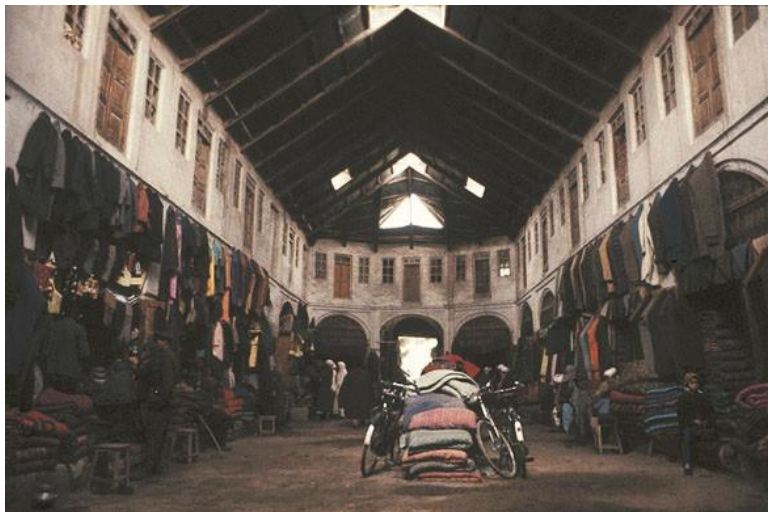

افغان ها قبل از جنگ / ۱۱

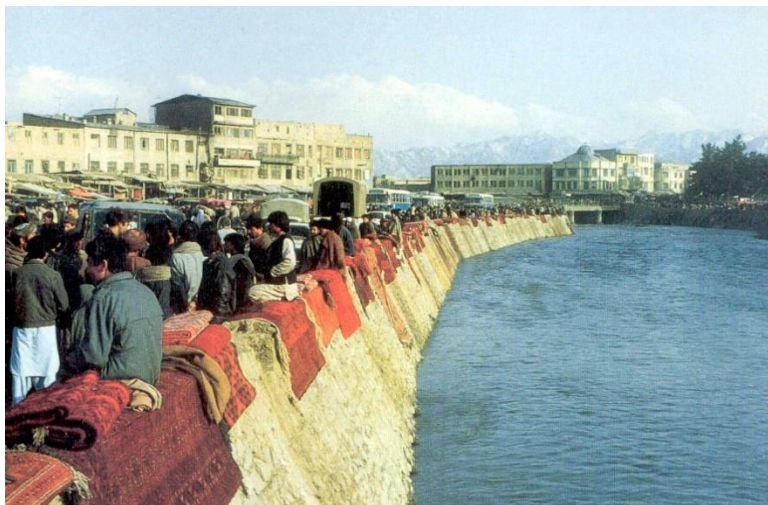
افغان ها قبل از جنگ / ۱۲

افغان ها قبل از جنگ / ۱۳

افغان ها قبل از جنگ / ۱۴

افغان ها قبل از جنگ / ۱۵

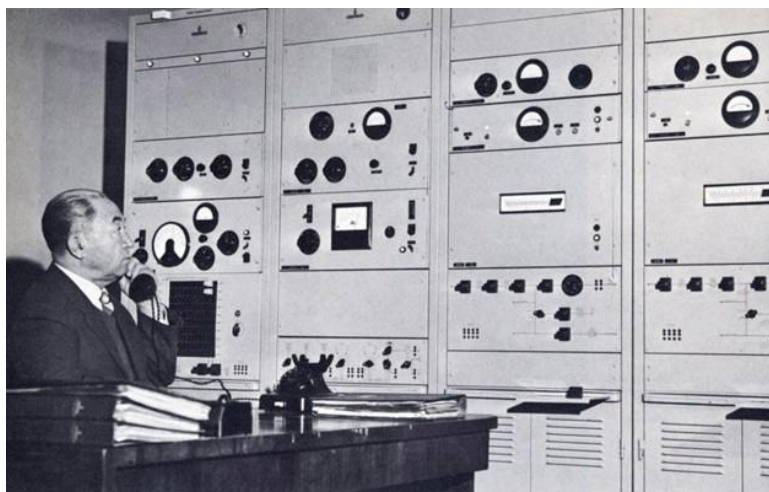

موچی شوقی؛ هرچند در نوع کار پایین است، اما در جو آزادی ها بشاش.
غرفه ی این هموطن، پُر از تصاویر هنرمندان خارجی و داخلی ست.

افغان ها قبل از جنگ / ۱۶

افغان ها قبل از جنگ / ۱۷

افغان ها قبل از جنگ / ۱۸

افغان ها قبل از جنگ / ۱۹

افغان ها قبل از جنگ / ۲۰

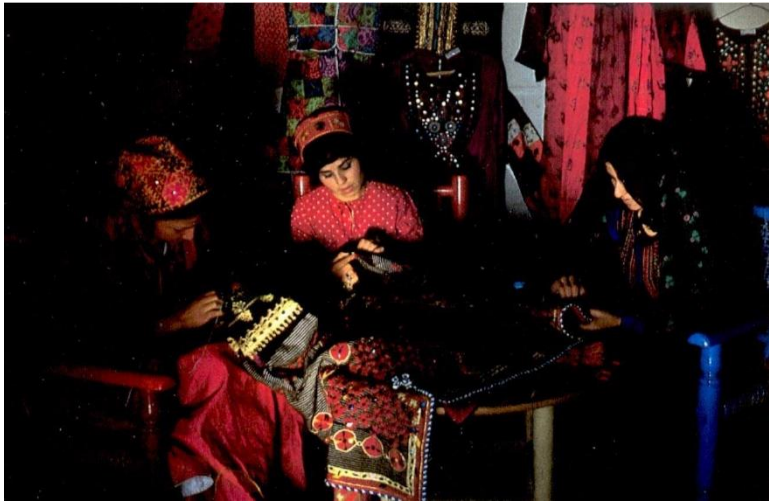
افغان ها قبل از جنگ / ۲۱

افغان ها قبل از جنگ / ۲۲

افغان ها قبل از جنگ / ۲۳

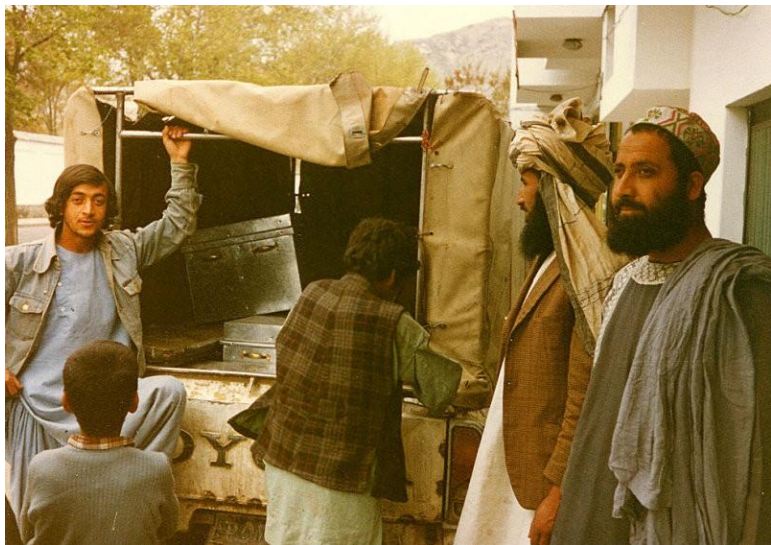
افغان ها قبل از جنگ / ۲۴

افغان ها قبل از جنگ / ۲۵

مردم

افغان ها قبل از جنگ / ۲۷

Park Cinema, like many others, provides the needed entertainment.

افغان ها قبل از جنگ / ۲۹

افغان ها قبل از جنگ / ۳۰

افغان ها قبل از جنگ / ۳۱

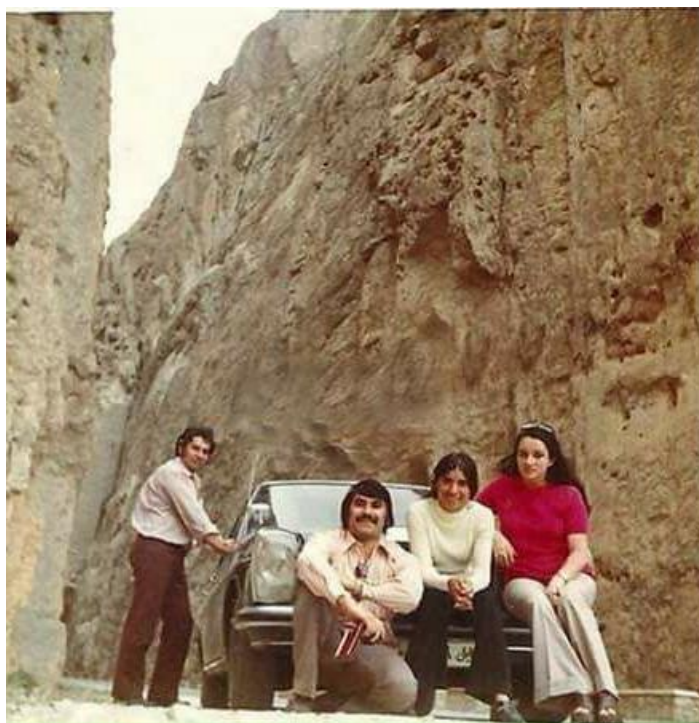

افغان ها قبل از جنگ / ۳۲

به کوشش مصطفی عمرزی

افغان ها قبل از جنگ / ۳۳

افغان ها قبل از جنگ / ۳۴

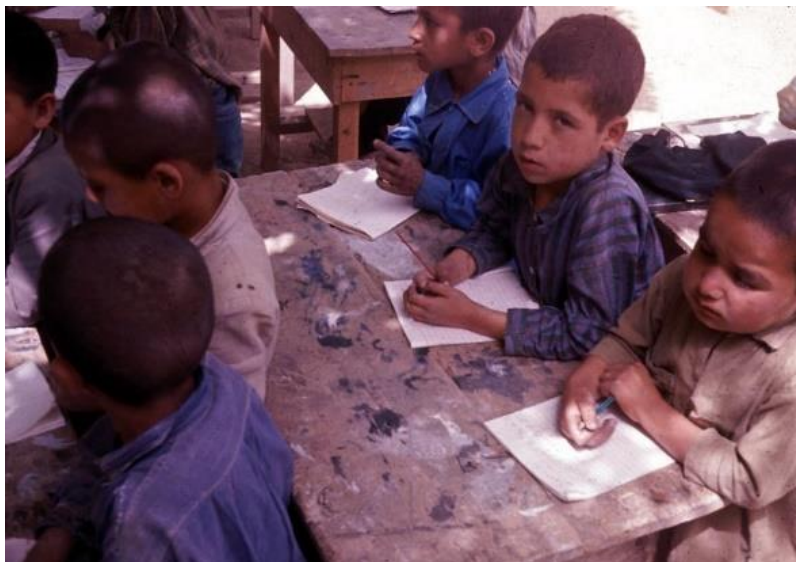

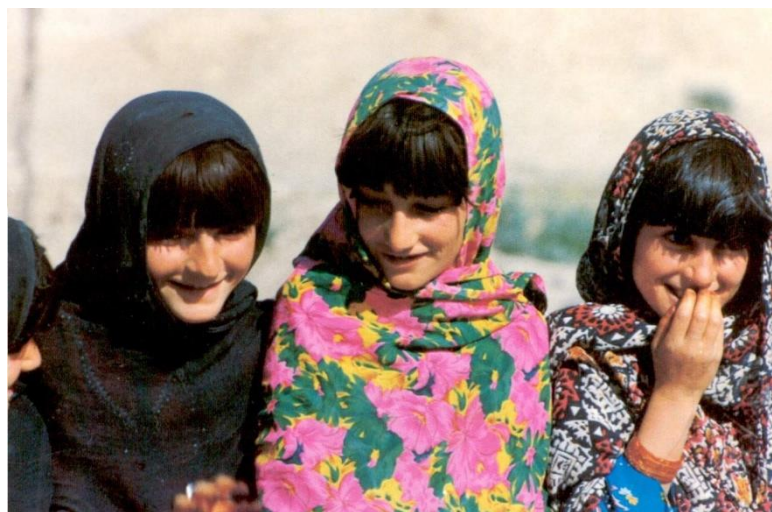
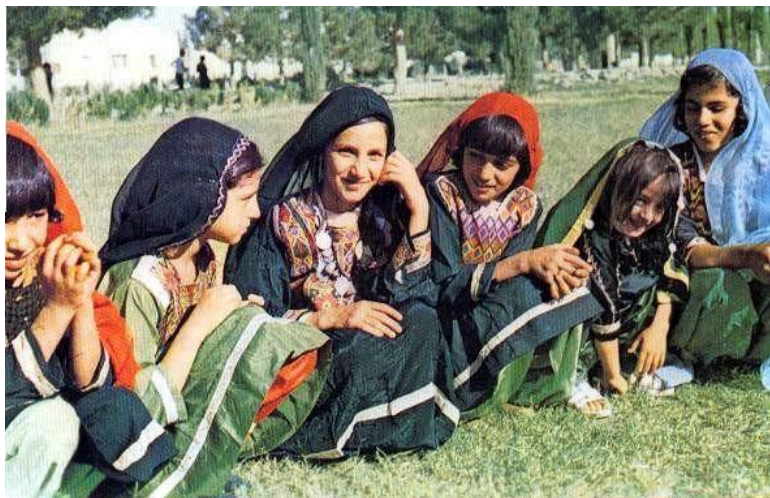
افغان ها قبل از جنگ / ۳۵

کودکان

افغان ها قبل از جنگ / ۳۷

افغان ها قبل از جنگ / ۴۰

افغان ها قبل از جنگ / ٤١

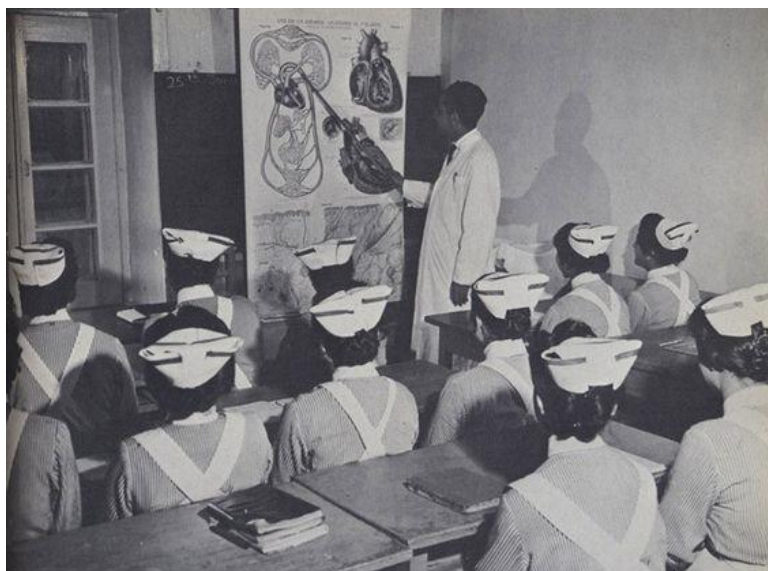

زنان و دختران

افغان ها قبل از جنگ / ۴۳

افغان ها قبل از جنگ / ۴۵

افغان ها قبل از جنگ / ۴۶

افغان ها قبل از جنگ / ٤٧

افغان ها قبل از جنگ / ۴۸

افغان ها قبل از جنگ / ۴۹

افغان ها قبل از جنگ / ۵۰

به کوشش مصطفی عمرزی

افغان ها قبل از جنگ / ۵۱

افغان ها قبل از جنگ / ۵۳

افغان ها قبل از جنگ / ۵۶

افغان ها قبل از جنگ / ۵۷

به کوشش مصطفی عمرزی

افغان ها قبل از جنگ / ۵۸

افغان ها قبل از جنگ / ۶۰

افغان ها قبل از جنگ / ۶۱

به کوشش مصطفی عمرزی

افغان ها قبل از جنگ / ۶۴

افغان ها قبل از جنگ / ۶۵

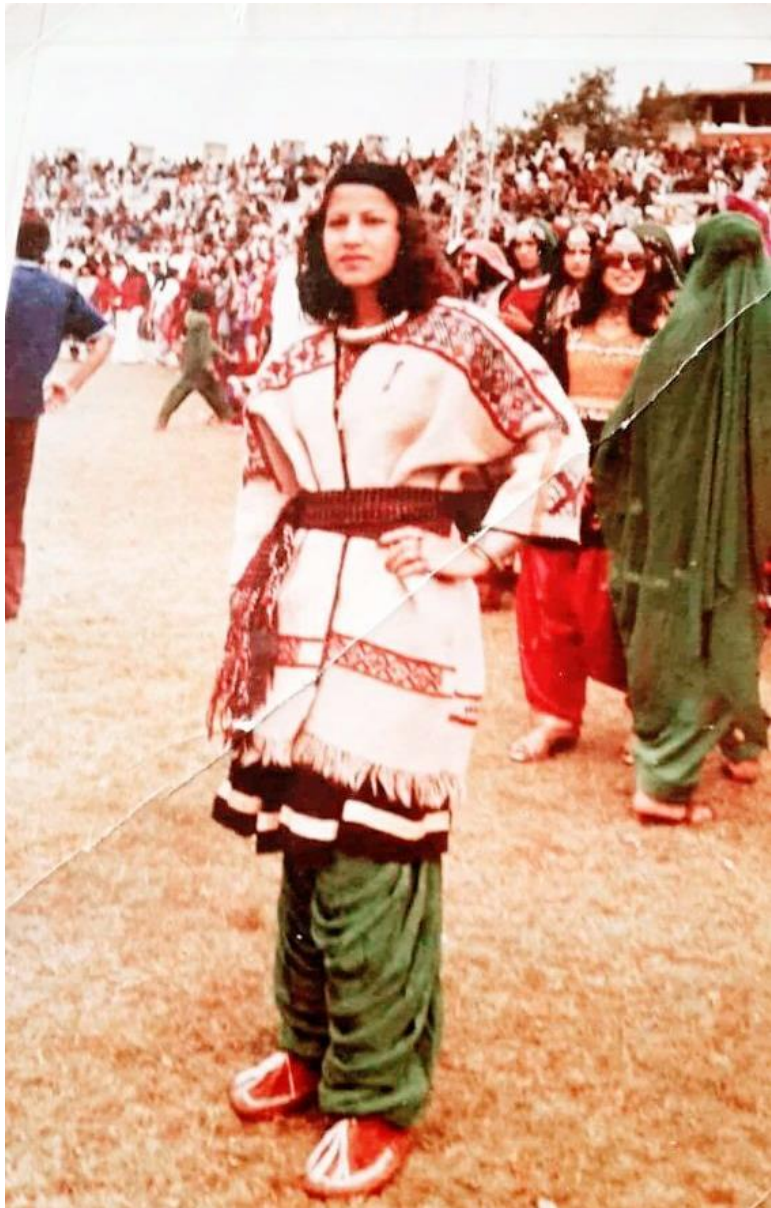

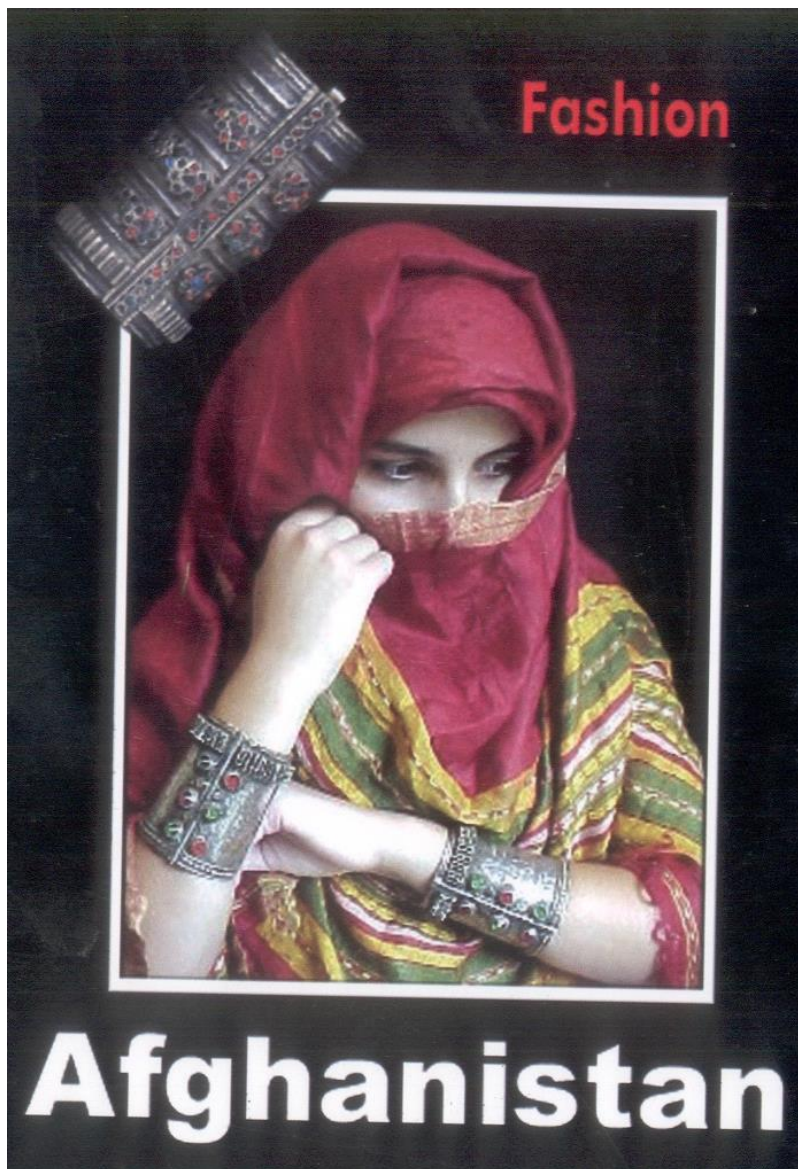

افغان ها قبل از جنگ / ۶۷

مُدل ها

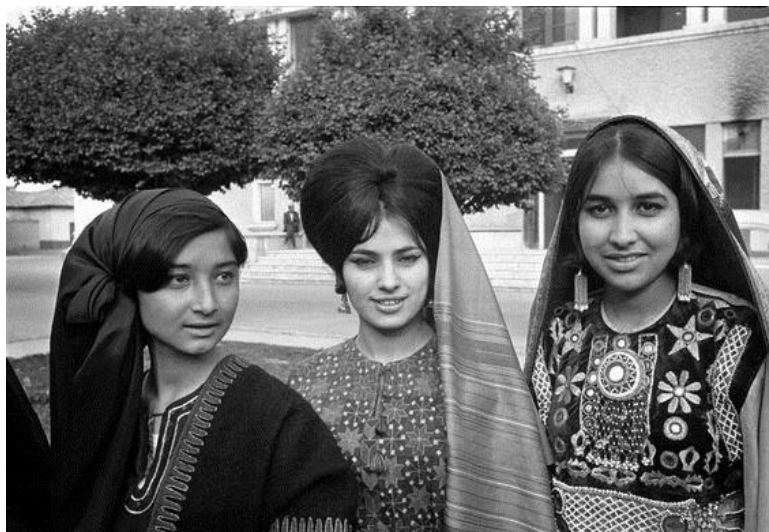

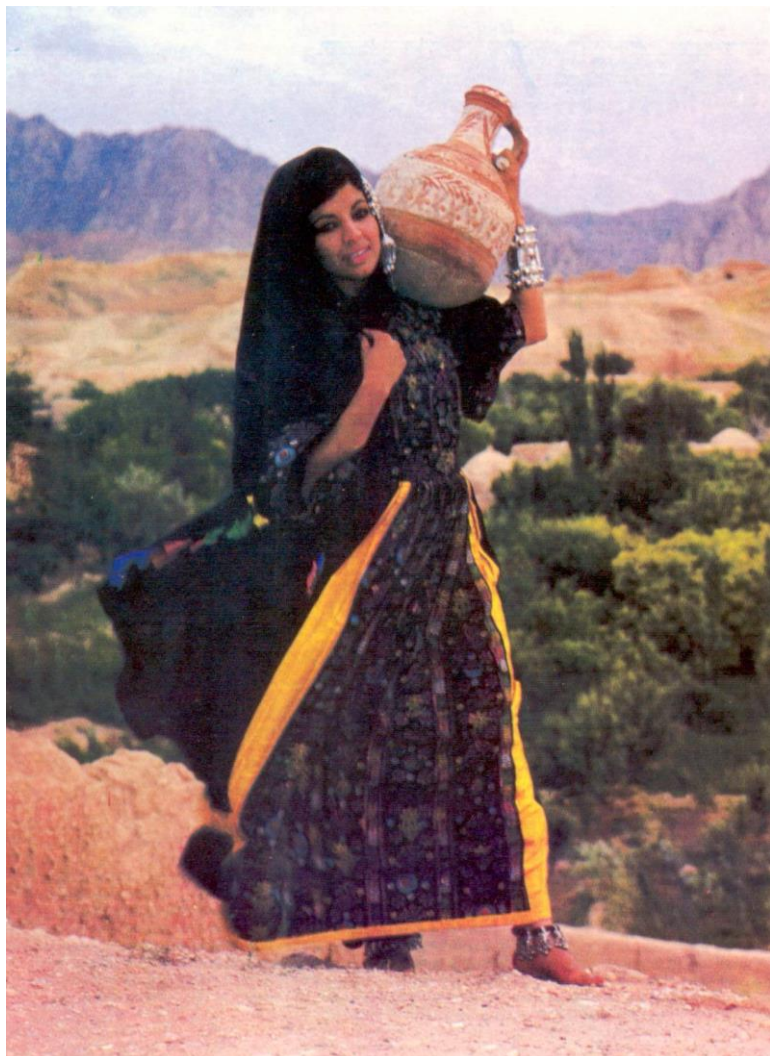

افغان ها قبل از جنگ / ۷۱

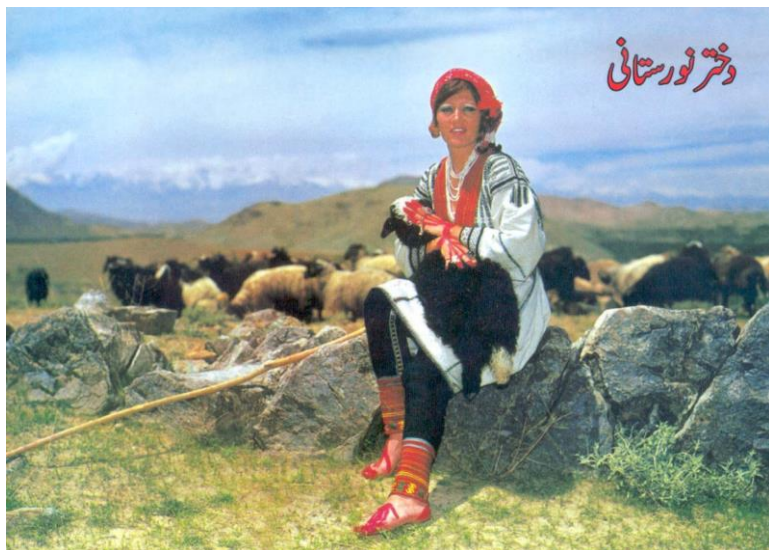

افغان ها قبل از جنگ / ۷۲

افغان ها قبل از جنگ / ۷۴

افغان ها قبل از جنگ / ۷۵

افغان ها قبل از جنگ / ۷۶

افغان ها قبل از جنگ / ۷۷

افغان ها قبل از جنگ / ۷۸

نظامی

افغان ها قبل از جنگ / ۸۱

افغان ها قبل از جنگ / ۸۲

افغان ها قبل از جنگ / ۸۳

افغان ها قبل از جنگ / ۸۴

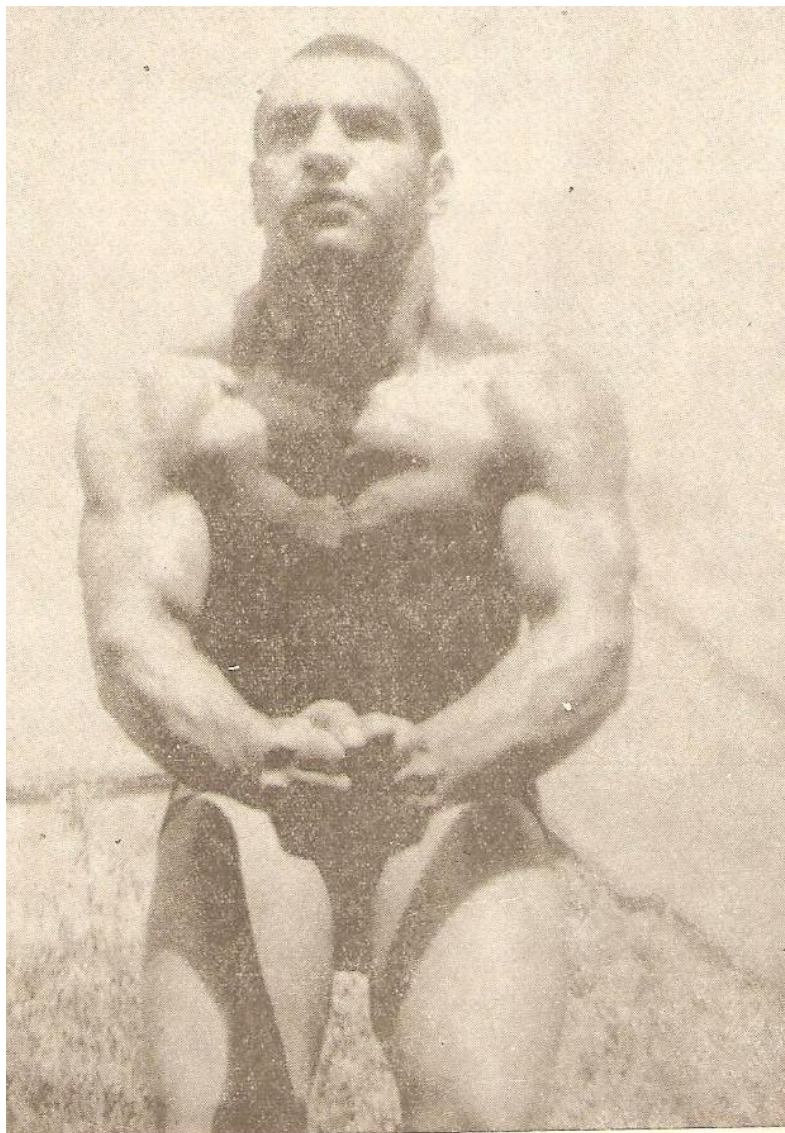
افغان ها قبل از جنگ / ۸۵

افغان ها قبل از جنگ / ۸۶

به کوشش مصطفی عمرزی

محمد هاشم محصل صنف سوم پوهنځی توپچی

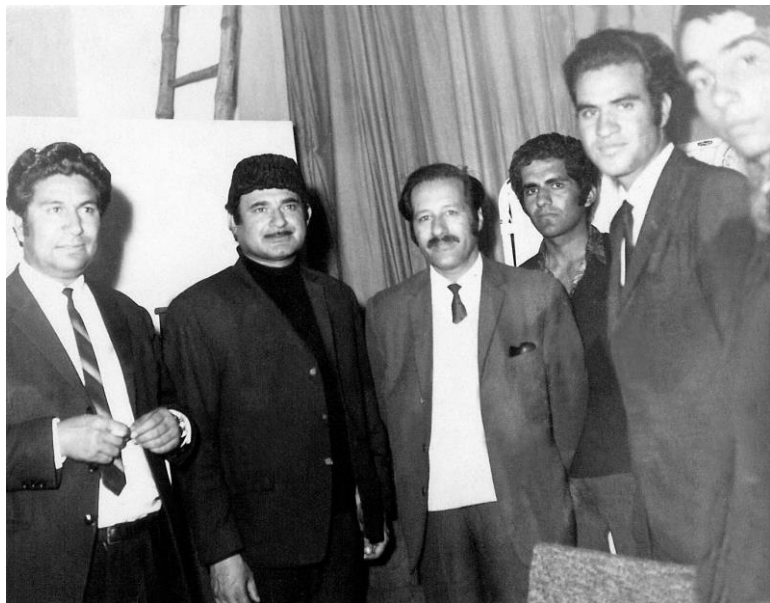
هنرمندان

افغان ها قبل از جنگ / ۸۹

افغان ها قبل از جنگ / ۹۰

افغان ها قبل از جنگ / ۹۱

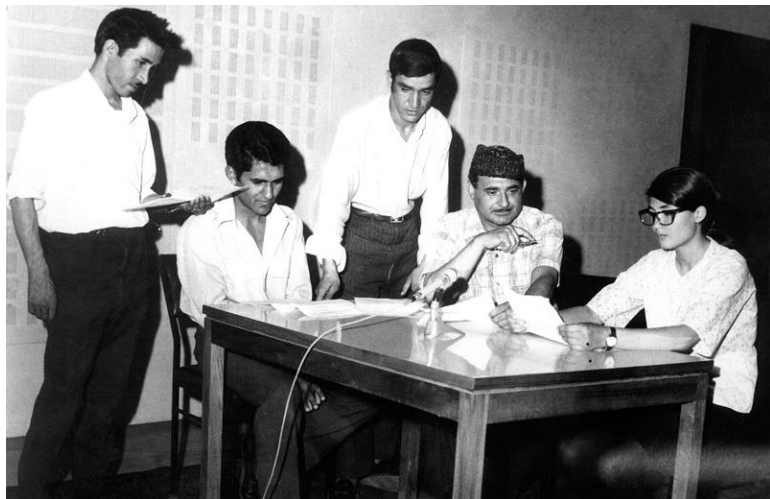

افغان ها قبل از جنگ / ۹۲

افغان ها قبل از جنگ / ۹۳

افغان ها قبل از جنگ / ۹۵

افغان ها قبل از جنگ / ۹۷

افغان ها قبل از جنگ / ۹۸

آوازخوانان

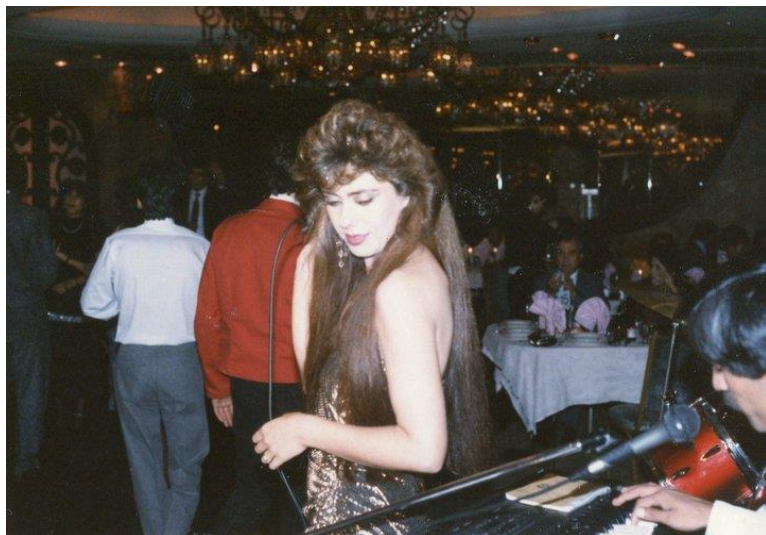
افغان ها قبل از جنگ / ۱۰۱

افغان ها قبل از جنگ / ۱۰۲

افغان ها قبل از جنگ / ۱۰۳

افغان ها قبل از جنگ / ۱۰۴

افغان ها قبل از جنگ / ۱۰۵

افغان ها قبل از جنگ / ۱۰۶

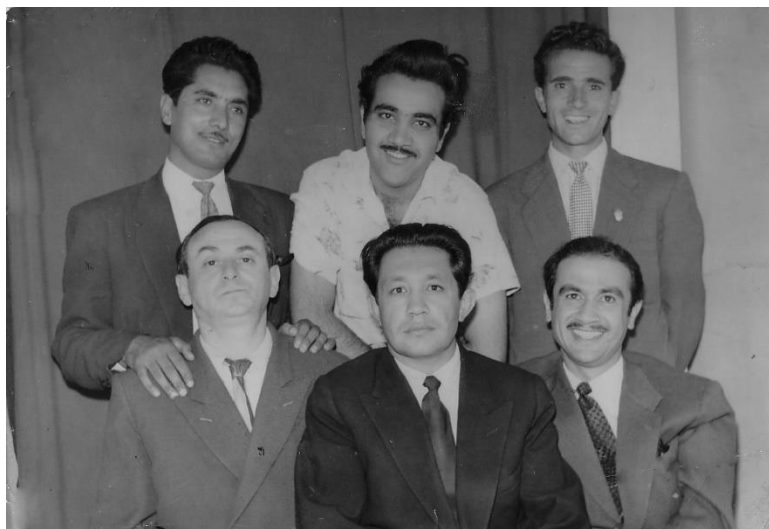

افغان ها قبل از جنگ / ۱۰۷

افغان ها قبل از جنگ / ۱۰۸

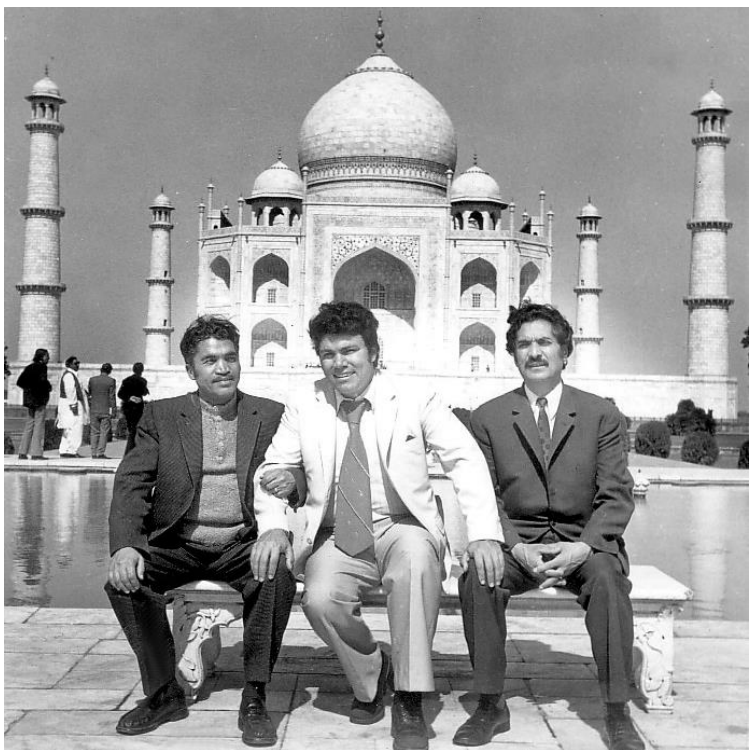
افغان ها قبل از جنگ / ۱۰۹

افغان ها قبل از جنگ / ۱۱۱

به کوشش مصطفی عمرزی

افغان ها قبل از جنگ / ۱۱۳

افغان ها قبل از جنگ / ۱۱۵

افغان ها قبل از جنگ / ۱۱۷

افغان ها قبل از جنگ / ۱۱۸

افغان ها قبل از جنگ / ۱۱۹

افغان ها قبل از جنگ / ۱۲۰

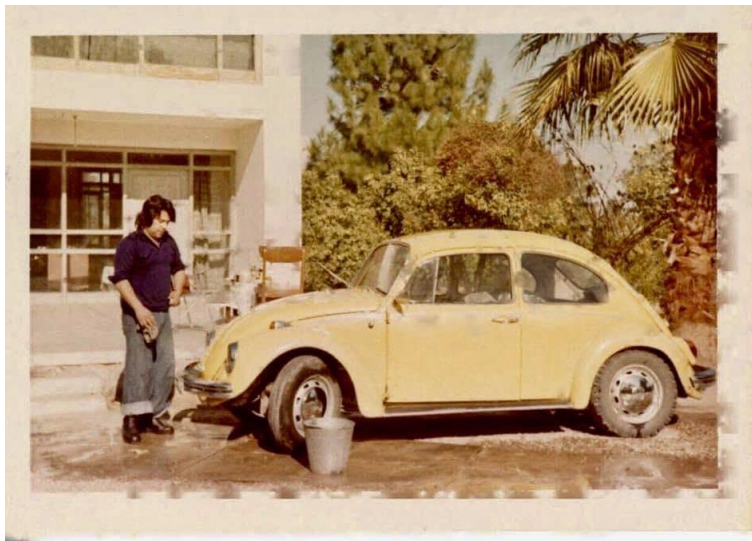
افغان ها قبل از جنگ / ۱۲۱

افغان ها قبل از جنگ / ۱۲۵

به کوشش مصطفی عمرزی

افغان ها قبل از جنگ / ۱۲۶

افغان ها قبل از جنگ / ۱۲۷

افغان ها قبل از جنگ / ۱۲۹

افغان ها قبل از جنگ / ۱۳۰

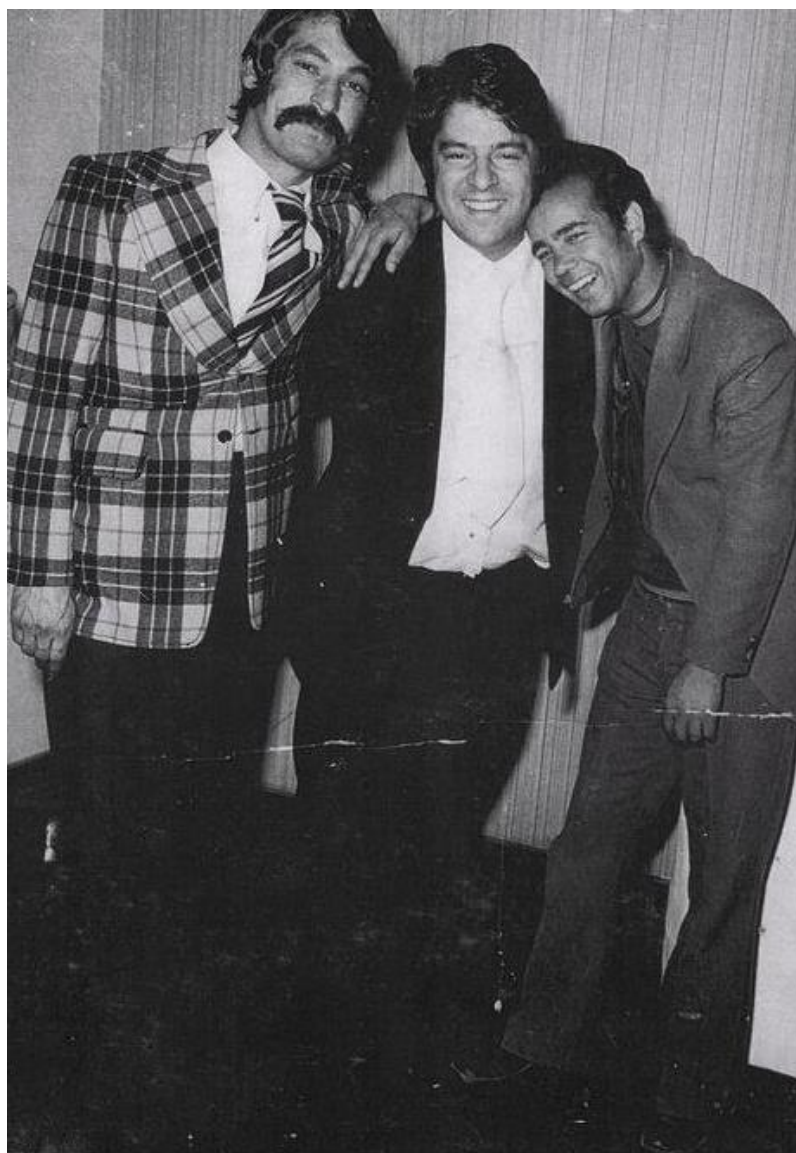

افغان ها قبل از جنگ / ۱۳۱

افغان ها قبل از جنگ / ۱۳۲

افغان ها قبل از جنگ / ۱۳۴

افغان ها قبل از جنگ / ۱۳۵

افغان ها قبل از جنگ / ۱۳۶

افغان ها قبل از جنگ / ۱۳۷

افغان ها قبل از جنگ / ۱۳۹

افغان ها قبل از جنگ / ۱۴۰

افغان ها قبل از جنگ / ۱۴۱

افغان ها قبل از جنگ / ۱۴۲

افغان ها قبل از جنگ / ۱۴۴

افغان ها قبل از جنگ / ۱۴۵

افغان ها قبل از جنگ / ۱۴۶

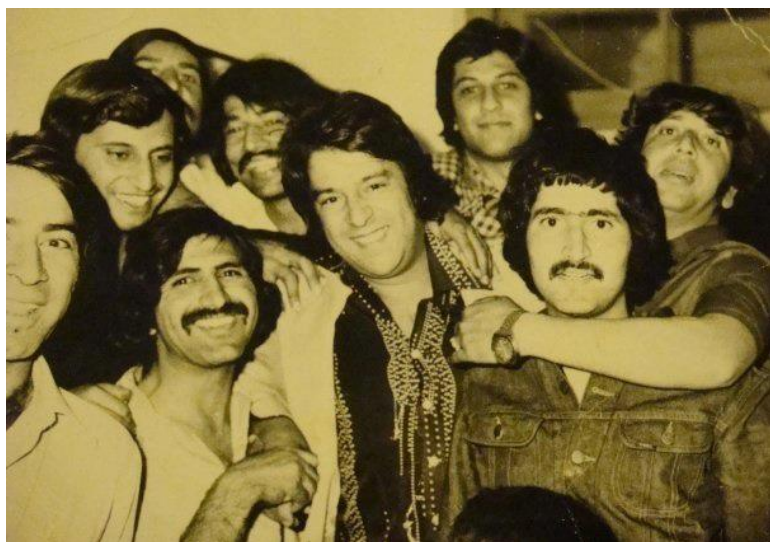

افغان ها قبل از جنگ / ۱۴۷

افغان ها قبل از جنگ / ۱۴۹

معرفی مصطفی «عمرزی»
(نویسنده، پژوهشگر و روزنامه نگار)

- متولد ۲ عقرب سال ۱۳۶۲ش در کابل.
- فارغ از «لیسه ی عالی استقلال» در سال ۱۳۷۸ش.
- فارغ به سویه ی دیپلوم از بخش «رادیو و تلویزیون» پوهنځی ژورنالیزم پوهنتون کابل در سال ۱۳۸۲ش.
- دارنده ی گواهینامه ی «گزارشگر انتخابات» از پروژه های آموزشی شبکه ی جهانی BBC.

تجربیات کاری:

عضو شورای مرکزی، گزارشگر، خبرنگار، روزنامه نگار، مدیر مسوول نشریه، همکار قلمی، مصحح، نویسنده، تهیه کننده، کارگردان، مسوول ارزیابی نشرات، مسوول طرح و ارزیابی و مسوول واحد فرهنگی در نهاد ها و رسانه هایی چون اتحادیه ی ملی ژورنالیستان افغانستان، اتحادیه ی ملی ژورنالیستان و خبرنگاران افغانستان، انجمن شاعران و نویسنده گان افغانستان، هفته نامه ی «قلم»، تلویزیون «۱»، رادیو و تلویزیون «باختر»، فصلنامه ی «بنیان اندیشی» (منتشره در جمهوری اسلامی ایران)، روزنامه ی «سرخط»، مجله ی «اوربند»، گاهنامه ی «تحریرک»، وب سایت «تول افغان»، وب سایت «تول افغانستان»، وب سایت «دعوت میدیا ۲۴»، وب سایت «تاند»، وب سایت «روهی»، وب سایت «حقیقت»، وب سایت «دانشنامه ی افغان»، وب سایت «سمسور»، وب سایت «لر او بر»، وب سایت «نن»، وب سایت «خبرپانه»، وب سایت «کتابتون» و واحد تولید «آمو فلم».

آفرینش های کاری- فرهنگی

برنامه ها و فلم های مستند تلویزیونی:

- ۱- برنامه ی مستند تاریخی «یک سده فراز و نشیب» در تلویزیون «باختر»: ۱۴ قسمت ۲۴ دقیقه یی.
- ۲- برنامه ی مستند تاریخی «آینه ی تاریخ» در تلویزیون «باختر»: ۱۸ قسمت ۲۴ دقیقه یی.
- ۳- برنامه ی مستند ادبی «نای» در تلویزیون «باختر»: ۲۰ قسمت ۲۴ دقیقه یی.
- ۴- فلم مستند «۲۶ سرطان» در تلویزیون «باختر»: ۲۴ دقیقه.
- ۵- فلم مستند «پژواک کوهسار» (پیرامون زنده گی مرحوم فقیر فروزی) در تلویزیون «باختر»: ۴۰ دقیقه.

تخلیقات:

- ۱- صحبت های مغاره نشینان (طنزی)- منتشر شده است.
- ۲- افغانستان و بازار آزاد (سیاسی - اجتماعی)- منتشر شده است.
- ۳- مرز و بوم (تاریخی).
- ۴- چهار یادواره (معرفی چهار فرهنگی افغان)- منتشر شده است.
- ۵- سخن در سخن (معرفی کتاب ها).
- ۶- یک قرن در تاریخ و افسانه (تاریخ تحلیلی و شفاهی افغانستان از ۱۹۰۰م تا ۲۰۰۰م)- منتشر شده است.
- ۷- افغاننامه (مشاهیر افغان)- منتشر شده است.
- ۸- پشتون ها (تحلیلی)- منتشر شده است.
- ۹- رسانه ها، مدیریت و نوسان ها (رسانه یی).
- ۱۰- در هرج و مرج زیستن (سیاسی - اجتماعی).
- ۱۱- تاریخ عمیق (طنزی).
- ۱۲- اندیشه در بستر سیاست و اجتماع (مقالات منتشره در روزنامه ی سرخط)- منتشر شده است.
- ۱۳- با زبان دری (تحقیقی - تحلیلی)- منتشر شده است.
- ۱۴- روزگار (نوستالژی).
- ۱۵- پاسخ (واکنش ها).
- ۱۶- تامل و تعامل فرهنگی (فرهنگی).

- ۱۷- ارتجاع و مرتجع (انتقادی).
- ۱۸- سیر فرهنگی (فرهنگی).
- ۱۹- پی آمد تصویر (فلم و سینما).
- ۲۰- در منظر بیگانه (تحلیلی).
- ۲۱- ذهنیت متنازع (ابراز نظر).

جزوه ها:

- ۱- به رنگ آبی (زنده گی شهید مینا).
- ۲- مردی از سرزمین آزاده گان (زنده گی و برنامه ی انتخاباتی محمد شفیق گل آقا شیرزی).
- ۳- محمد نادر «نعیم» (زنده گی و برنامه ی انتخاباتی محمد نادر نعیم).

تالیفات:

- ۱- هنر در سینمای افغانان (فلم هنری سینمایی افغانستان از ۱۳۲۷ش تا امروز) - منتشر شده است.

گردآوری ها:

- ۱- زمانی که مفاخر ناچیز می شوند (تنقید تاریخی) - منتشر شده است.
- ۲- حقیقت خورشید (پیرامون کلمات افغان و افغانستان) - منتشر شده است.
- ۳- در جغرافیای جهان سوم (بررسی ستم ملی و ستیز قومی در ایران).
- ۴- در متن مدعا (اهل سنت در جمهوری اسلامی ایران).
- ۵- نگرش نو بر شاهنامه و فردوسی (تنقید فردوسی و شاهنامه) - منتشر شده است.
- ۶- مثنوی تاریخ (تنقید کوروش و سلسله ی هخامنشی) - منتشر شده است.
- ۷- آریایسم (تنقید پدیده ی آریایی) - منتشر شده است.

- ۸- پور خرد (معرفی زنده یاد استاد ناصر پورپیرار) - منتشر شده است.
- ۹- دری افغانی (پیرامون زبان دری و ویژه گی های آن) - منتشر شده است.
- ۱۰- آیین های سخیف (تنقید ادیان زردشتی، مزدکی و مانوی) - منتشر شده است.
- ۱۱- کتاب نامه ی من (پیرامون زنده گی و کارنامه ی مصطفی عمرزی).
- ۱۲- پندار ستمی (تنقید و بررسی پدیده ی معروف به ستمی).
- ۱۳- آرکایسیم (تنقید باستانگرایی) - منتشر شده است.
- ۱۴- معنی (گزیده هایی از سخنان اندیشمندان).
- ۱۵- محوطه ی سیاه (تبیین و بررسی فارسیسم).
- ۱۶- رسالت ملی (کارنامه ی محمد طارق بزرگ).
- ۱۷- افغان ها و انگلیس ها (مجموعه ی تصاویر افغانستان، افغان ها و انگلیس ها در قرن ۱۹).
- ۱۸- رنسانس افغانستان (عمران افغانستان در سه سده ی پسین).
- ۱۹- افغان ها قبل از جنگ (سیمای زنده گی مدنی ملت افغان).

ترجمه ها:

- ۱- تا حصار پنتاگون (سفرنامه ی واشنگتن): محمد اسماعیل «یون» - منتشر شده است.
- ۲- رسانه های کنونی افغانی: محمد اسماعیل «یون» - منتشر شده است.
- ۳- ساختار هندسی شعر پشتو: محمد اسماعیل «یون» - منتشر شده است.
- ۴- انگیزه های فرار نخبه گان حرفه یی از افغانستان: محمد اسماعیل «یون» - منتشر شده است.
- ۵- تخت دهلی را فراموش می کنم (سفرنامه ی هند): محمد اسماعیل «یون» - منتشر شده است.

- ۶- افغانستان در پیچ و خم سیاست: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۷- اگر جهانیان شکست بخورند؟: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۸- درست نویسی پشتو: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۹- فقر فرهنگی: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۱۰- در قلب کرملین (سفرنامه ی مسکو): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۱۱- مشی «تحریک ملی افغانستان»- در اختیار «د افغانستان ملی تحریک»، قرار داده شده است.
- ۱۲- اساسنامه ی «روند ملی جوانان افغان»- در «اختیار روند ملی جوانان افغان»، قرار داده شده است.
- ۱۳- اساسنامه ی «انجمن پیشرفت و رفاه زنان افغان»- در اختیار این نهاد، قرار داده شده است.
- ۱۴- اساسنامه ی «حزب حرکت مردمی افغانستان»- در اختیار این حزب، قرار داده شده است.
- ۱۵- مرامنامه ی «حزب حرکت مردمی افغانستان»- در اختیار این حزب، قرار داده شده است.
- ۱۶- ناگفته های ارگ: محمد اسماعیل «یون».

همکاری های فرهنگی با دیگران در تهیه ی کتاب ها، فلم ها و برنامه ها کتاب ها و نشریات:

«سایه بان بی سایه»، «تحقیقی پیرامون سوابق تاریخی و موقف حقوقی قرارداد و خط دیورند»، «پشتونستان»، «پژواک؛ زنده ی جاویدان است»، «منار نجات»، «حکمت انگلیس در سیستان»، «زنده گی امیر دوست محمد خان- جلد اول» و «پیروزی» (راجع به احمد یاسین سالک قادری).

فلم ها و برنامه های تلویزیونی:

«مستند باختر» (برنامه ی تاریخی)، برنامه ی اجتماعی «همتا»، «بازتاب اعتماد مردم» (سلسله ی انتخاباتی) و «شهید ملت» (مستند زنده گی شهید عبدالحق).

تاییدات فرهنگی - مدنی:

- ستایشنامه ی «پوهنځی ژورنالیزم» پوهنتون کابل در سال ۱۳۸۲ ش.
- ستایشنامه ی «مجمع صلح افغانستان» در سال ۱۳۸۶ ش.
- ستایشنامه ی «شورای ژورنالیستان افغانستان» در سال ۱۳۹۳ ش.
- ستایشنامه ی «مشرانو جرگه ی افغانستان» در سال ۱۳۹۶ ش.

Afghans Befor The war

Picture of the civil life of the Afghan nation

By: Mustafa Omarzai

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**